

QÜESTIONS ACTUALS

Comunicar l'esperança Com afrontar escàndols i comportaments inapropiats

Jordi Pujol'

¿Com podem comunicar esperança quan hem perdut la confiança d'un bon grapat de gent, fruit dels abusos, el seu encobriment i demés? L'Església és paradoxal, ja que és una comunitat on misteriosament conviu pecat i santedat, perquè està formada per homes i dones, però a la vegada té el seu origen i fonament en Déu. L'Església com a institució visible en el món és vulnerable i perfectible.

La comunicació no podria ajudar en això? La comunicació de l'Església no cerca dissimular el que va malament amb operacions cosmètiques, sinó a ser veritables i creïbles, comunicant la pròpia identitat. L'Església té molt a dir, no perquè sigui immaculada, sinó perquè porta un missatge salvador que és molt rellevant. L'home i la dona no poden viure sense esperança. Tots esperem en quelcom o en algú. Sabem que aquest desig posat en el cor de l'ésser humà ha estat falsificat amb esperances buides. L'esperança cristiana està ancorada en tres veritats: Déu és omnipotent, Déu m'estima immensament, Déu és fidel a les promeses. Testimoniar aquest missatge té molta més força que donar raons. L'esperança és una força que actua i produeix un efecte transformador. Ser portadors d'esperança avui és ser instruments de guariment, ser testimonis d'una esperança que no decep.

Introducció²

Jo em dedico a la transparència en l'àmbit eclesial, com a professor a la Universitat Pontifícia de la Santa Creu, a Roma, i com a consultor per algunes institucions de l'Església. Per tant, estic molt a favor de comunicar, d'explicar qui som i què fem com a Església. Això sona molt bé, però què passa quan tens problemes? Per què explicar les coses que van malament? Ningú no ho fa... Som uns ingenus? Dir el que fas malament et fa certament més atacable... És veritat. Però la qüestió rau en el per què fer-ho? Per què comunicar el que va malament? Doncs perquè l'Església aspira a tenir una autoritat moral (no èxit als *ratings* de la borsa). Hi ha molts ulls posats en l'Església (per bé, i per mal!) Amagar, no dir la veritat o disfressar no funciona per nosaltres: perquè som l'Església.

La nostra credibilitat moral davant la societat passa per ser una *institució veritable*, autèntica, genuïna. Però, com es pot *comunicar l'esperança* quan ets font d'escàndol en diversos fronts? els abusos sexuals i espirituals, el seu encobriment, la divisió interna, la corrupció d'alguns líders, i com a conseqüència de tot això la falta de pràctica religiosa... Aquesta serà la primera part: Com podem comunicar esperança quan hem perdut la confiança d'un bon grapat de gent?

En segon lloc veurem: i la comunicació no podria ajudar en tot això? Parlarem sobre la decisió de parlar, no parlar, o d'usar sucedanis de la veritat: simular, dissimular. Faig un *spoiler*: a l'esfera pública, mentir funciona? Sí! Atacar funciona? És clar! També podríem comprar bots, trolls, per atacar els nostres adversaris. Filtrar rumors que els desacreditin. Comprar popularitat a Devumi³ (seguidors, bots que fan comentaris i creen *engagement*). Però nosaltres som l'Església i no podem traïr la nostra identitat.

Hi ha força tàctiques de distracció, manipulació o simulació per solucionar els nostres problemes de credibilitat. Però nosaltres no podem i no volem usar-ne!

També li podríem dir al Papa que deixi de parlar de l'avortament, perquè la darrera vegada que ho ha fet a Bèlgica es va organitzar una campanya d'apostasia colossal. Però, nosaltres no podem traïr la nostra identitat com a Església.

En el tauler de l'opinió pública estem en inferioritat de condicions perquè ens auto-imposem que *no tot val*. Llavors, com ho fem? Com comuniquem l'esperança? Quines armes tenim?

Aquesta és la tercera part: comunicar l'esperança. Aquest és el tema del Jubileu, aquest és el tema d'aquestes ratlles. L'esperança de què parlarem no és fum, no és un missatge inspirador per animar-nos... Com diu en Tomas Halík, l'esperança cristiana és una convicció profunda no un relat basat en el nostre estat d'ànim.⁴ Tenim molt a dir als homes i dones contemporanis.

Doncs bé, comencem per la *pars destruens*, això és, el problema de la confiança. No puc parlar d'esperança en un context *de laboratori*, perquè la realitat ens diu que l'Església és menys rellevant socialment, i viu en un món on sembla que el nostre missatge no interessa. Vegem-ne algunes dades.

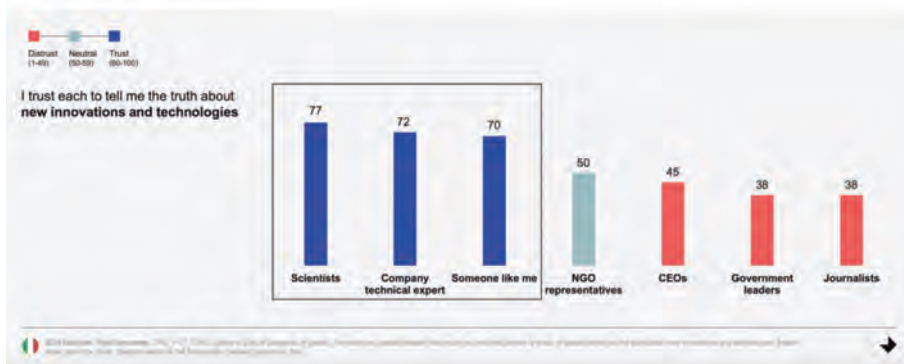
I. Desconfiança en l'Església

En aquest moment històric ens trobem davant d'un fort descens de la confiança en les institucions que tradicionalment han sostingut l'esfera pública (vegeu les dades del baròmetre d'Edelman). És una tendència que

s'arrossega d'uns quants anys, i que expressa desencís i un creixent malestar social cap als qui manen.⁵

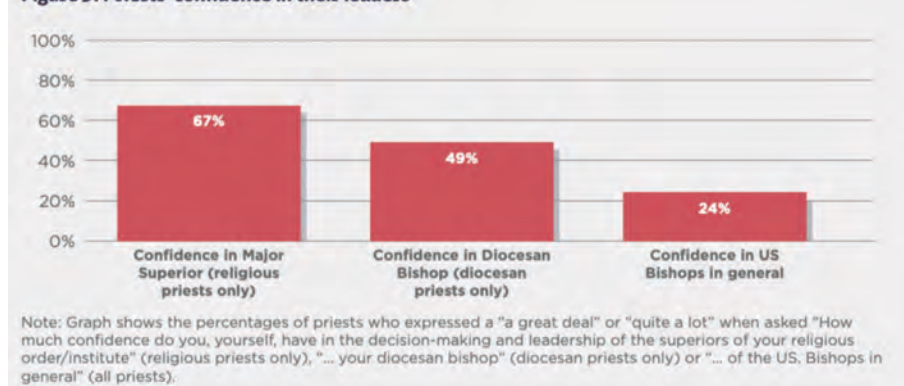
Dispersion of Authority: Peers on Par With Scientists and Experts

Percent trust, in Italy

Pel que fa a l'Església catòlica, alguns autors diuen que, a Itàlia, la confiança en l'Església en els darrers 10 anys ha passat del 53% el 2010 al 42% el 2020. Però també desconfiança interna, entre els líders de l'Església. A finals del 2022 als Estats Units van preguntar a 10.000 mossens de 191 diòcesis sobre el grau de confiança en els bisbes o superiors, i més de la meitat dels mossens van respondre que confien poc en els seus bisbes (vegeu taula). Amb els religiosos el nivell de confiança en els seus superiors són força més altes.⁶

Figure 3. Priests' confidence in their leaders

Per una banda tenim un problema de confiança i per l'altra sabem que l'Església és necessària. Car creiem que Jesucrist va venir al món no només per salvar "individus", sinó per crear-se un "poble", un "nou poble de Déu", com s'explica en el document sobre l'organització de l'Església del Vaticà II.⁷

L'Església viu en aquesta paradoxa: és una comunitat on misteriosament conviuen pecat i santedat. Sovint assetjada o al caient de l'abisme. Grans sistemes ideològics l'han intentat enfonsar. Com diu l'anècdota coneguda, que en una ocasió l'emperador francès Napoleó, estant al clímax de la seva expansió territorial, li va dir furiós al cardenal Consalvi: "Destruiré la teva Església". El cardenal li va contestar: "No, no podrà". Napoleó furiós va insistir amb més ràbia: "Faré a miques la teva Església". El cardenal es va mantenir ferm i li va tornar a respondre: "No podrà. Miri, ni tan sols nosaltres mateixos ho hem aconseguit! Si milers de bisbes, capellans i fidels pecadors no han pogut destruir-la des de dins, com creu vostè que ho podrà fer des de fora".

L'Església és una realitat complexa formada per elements humans i divins. Està formada per homes i al mateix temps troba el seu origen i finalitat en Déu. Així que, el pecat i la santedat conviuen a l'Església. Això porta l'Església a la "paradoxa" de la qual parlava De Lubac:

“Quina paradoxa, en la seva realitat, aquesta Església, en tots els seus aspectes contrastats! [...] [L]’Església és *complexio oppositorum*; [...] Em diuen que és santa, i la veig plena de pecadors. Em diuen que la seva missió és apartar l’home de les preocupacions terrenals, recordar-li la seva vocació a l’eternitat, i la veig ocupada incessantment per les coses de la terra i del temps [...]. M’asseguren que és universal, oberta com ho són la intel·ligència divina i la caritat, i molt sovint noto que els seus membres, per una mena de fatalitat, es retiren tímidament en grups tancats, com ho fan arreu els éssers humans. Es proclama immutable [...], i de sobte, davant els nostres ulls, desconcerta una sèrie de fidels amb les seves brusques renovacions... Sí, com de paradoxal és l’Església”.⁸

L'Església viu al cor del món ancorada en el principi innegociable *d'estar en el món, però sense ésser mundana* (Jn 15:19). El fet és que la institució pública anomenada Església està feta per homes, i té aquesta dimensió visible-humana-política innegable.

Per això, l'Església en l'esfera pública, “en la seva dimensió més visible, humana i institucional, comparteix perfectibilitat i fal·libilitat amb qualsevol altra organització dedicada a l'acció social.”⁹ Per a l'Església, acceptar la seva pròpia vulnerabilitat -com a organització visible- és una condició necessària per superar-la en el futur. No hi ha millora possible sense aquesta acceptació.

La dimensió paradoxal de l'Església ens porta a comptar i acceptar la seva vulnerabilitat institucional. Per altra banda, com apunta Ratzinger, la figura de Pere està dominada per la paradoxa de ser alhora una "roca" i una "pedra d'escàndol". El veritablement important és que Pere és l'instrument de Déu.

El nom "pedra" designa un ofici, no la seva naturalesa. El que defineix Pere és la seva debilitat, però està cridat a un ministeri que farà d'ell un fonament. L'Església viu amb aquesta consciència de tensió entre *pedra* i *skandalon*.¹⁰

II. La comunicació no podria ajudar en això?

En sentit eclesial, "comunicar" no es una operació cosmètica a base de màrqueting i de relacions públiques. A la Facultat de comunicació institucional de la *Santa Croce* entenem la comunicació de l'Església com a autoreflexió sobre qui ets. Això és, que la comunicació de l'Església parteix de la pròpia identitat: qui soc, determina com penso, què dic, i què faig. Aquesta autocomprensió es desplega en una manera de fer i de dir, en unes relacions, en una narrativa institucional. Una comunicació orgànica que sempre té la identitat com a punt de referència.¹¹

Així doncs, la decisió de parlar o callar es basa en qui soc. Perquè l'Església juga en la lliga de l'autoritat moral, no en la de la popularitat i el triomf mediàtic. Si el criteri és pragmàtic, de tenir èxit i ser popular, llavors la *veritat* és negociable (cosmètica) i permet "danys colaterals". I com dèiem abans, no volem i no podem traïr la nostra identitat.

Un podria dir: ja n'hi ha prou d'ingenuïtat! ens hem de defensar i jugar amb les mateixes regles i instruments que tothom! Doncs, hi ha instruments que funcionen. Mentir, inventar pots de fum per distreure l'audiència davant els atacs. Filtrar rumors per empastifar els adversaris. Hi ha tècniques de distracció, manipulació o simulació per solucionar els nostres problemes de credibilitat.

Podríem comprar *bots*, *trolls*, per atacar i distreure els nostres adversaris. O bé filtrar dades o rumors que enfanguin i desacreditin els nostres adversaris, o les veus més crítiques contra l'Església.

Podríem comprar popularitat a Internet¹², augmentant els seguidors a Instagram, i adquirint bots que deixen comentaris i simulin *engagement* que ens fa pujar el nostre "impacte" i la nostra "popularitat" a les xarxes.

Podríem organitzar un *crow-funding* per fer contra-campanyes per embrutar i enfonsar a actors particularment nocius per a l'Església.

El poder del llenguatge i de la comunicació és molt potent, totes els poders i ideologies ho han entès a la primera, i de quina manera!

De fet, l'Església, tot i participar a l'esfera pública amb el desavantatge competitiu que dona procurar jugar net, és sorprenentment la institució més resilient de la història de la humanitat.¹³ En sabem el motiu: perquè és de Déu.

Passem doncs a la tercera part i principal d'aquestes pàgines, sobre el missatge de l'Església. En l'entorn digital en què vivim, els experts diuen que el missatge segueix sent el que preval: *Message is king!*

III. Comunicar l'esperança

Simplificant, l'esperança té tres elements que la configuren: és un *desig*, una expectativa d'un bé que és *possible*, i que es percep com a *quelcom preuat*. El que es desitja ha de ser atractiu, estimable, *quelcom real* pel que val la pena lluitar.

Així doncs, l'esperança es dirigeix cap a *quelcom desitjat*, possible, preuat però que és incert. L'esperança no és una certesa! No és una píndola. Tots anem vivint i formant una "estructura d'esperances" - n'hi ha de grans i de petites-, que a vegades se superposen, i fins i tot entren en contradicció, perquè no totes són igualment bones.¹⁴

La vida en aquest món és igual per a tots, el que canvia és l'esperança amb què la vivim, el sentit que donem a les coses que anem trobant. L'esperança està lligada a una idea de felicitat, per això l'home i la dona no poden viure sense esperances, perquè tots esperem en *quelcom* o en algú. Els cristians tenim una "gran esperança"¹⁵ que supera les més petites, que és Jesús, mort, crucificat i ressuscitat per cada un de nosaltres. En Ell posem la nostra esperança, ja que confiem en la fidelitat de Déu a les seves promeses. En aquest sentit podríem dir que l'esperança en abstracte no existeix, sinó només homes i dones que esperen en l'amor de Déu i que s'abandonen a aquest lligam d'amor.

Sabem que aquest desig posat al cor de l'home i la dona s'ha falsificat amb promeses buides: maneres de vida vicioses, promeses d'alliberament social, cultural, sexual... Veiem que moltes d'aquestes "esperances" prometen molt però satisfan poc; tan poc que fins i tot porten a l'abisme de la desesperació.

Tots esperem... però no totes les esperances són bones.

L'esperança porta a una actitud d'acció. Aquí és on entra la comunicació! És una *espera activa*. No és una simple espera, té una actitud dinàmica. L'esperança té un efecte transformador, ja que és una força que actua.¹⁶ Això és ser testimonis d'esperança: compartir l'esperança de la qual vivim! En aquest sentit, volia oferir-vos cinc idees concretes del que significa comunicar l'esperança:

1. Testimoniar... però testimonis de què? Doncs no podem testimoniar el que no hem vist perquè no hi érem durant els esdeveniments de la mort i resurrecció. I si donem la nostra opinió veiem que tampoc interessa, perquè la gent cerca autenticitat, busca models creïbles.

Testimoniar és provar amb la nostra vida l'esperança divina que impulsa el que som i creiem. Viure segons *l'esperit de l'esperança* és l'única manera de demostrar-ho al món, de donar compte de la nostra esperança.¹⁷

Però l'esperança de què estem parlant no es “transmet”... ja que és un do de la gràcia, és una virtut infosa per Déu. Guarir el món és una tasca exclusiva del Messies, diu en Halík.¹⁸ Intentar fer-ho amb les nostres forces seria messianisme, megalomania... Però sí que podem *testimoniar* l'esperança amb la nostra vida, units a Déu: “No som el Crist, però [Ell] ens encarrega de fer la seva feina amb tota humilitat.”¹⁹

És a dir, puc veure en una altra persona la seva felicitat i neix en mi un *desig*: jo voldria el seu somriure, aquella serenor, pau, joia... Aquests *portadors* d'esperança, donen forma a les “esperances” dels *cercadors* d'esperança. Tant de bo es trobessin els cercadors i els portadors d'esperança divina.

Testimoniar és doncs provar amb la vida la gran esperança, la nostra fe, el nostre amor. La nostra esperança està ancorada en tres veritats fonamentals: Déu és omnipotent, Déu m'estima immensament, i Déu és fidel a les seves promeses.²⁰ Tant de bo, durant aquest Jubileu de l'esperança, cadascuna i cadascú de nosaltres pugui arribar, des de la meditació de l'esperança, a la convicció profunda i íntima que Déu camina amb mi. Per viure «alegres en l'esperança» (Rm 12,12), i *portar a tots* aquesta joia de viure.

Si pensem una mica ens podem demanar: Per què Jesús no es va mostrar més clarament a tota la gent, i només ho va fer al grup dels seus escollits? Doncs, probablement perquè ells en fossin testimonis, que portessin la seva esperança a cada lloc i en cada període històric!²¹

Per poder ser portadors d'esperança i testimoniar-la amb autenticitat, preguntem-nos doncs sobre les “nostres esperances”, demanem-nos què ens sosté... I això ens durà a examinar els nostres *vincles*.

2. Re vincular-nos! Això és, fer memòria de qui som. Sant Ambrosi va anomenar aquesta vocació dels cristians i de l'Església *mysterium lunae*, el misteri de la lluna: «L'Església, com la lluna, no brilla amb llum pròpia, sinó amb la de Crist.»²²

Qui ens il·lumina és Crist: el que podem fer és preparar-nos per rebre'n el reflex. Per a l'Església, diu el Papa Francesc: “ser missionera equival a expressar la seva pròpia naturalesa: ser il·luminada per Déu i reflectir-ne la llum. Aquest és el seu servei. No hi ha una altra manera. La missió és la seva vocació: fer brillar la llum de Crist és el seu servei. Quantes persones esperen aquest compromís missioner de nosaltres, perquè necessiten Crist, necessiten conèixer el rostre del Pare.”²³

Sobre la societat de la desvinculació, basada en la satisfacció impulsiva i individualista del desig personal, podeu llegir el llibre d'en Miró i Ardèvol.²⁴ A mi m'ha fet pensar, i reconèixer aquest fenomen en moltes actituds. Permeteu-me un exemple molt planer: en la manera de conduir de força gent enguany (sigui la bici, el patinet, o la moto): saltant-se els senyals amb la *legimitat* que els atorga el seu egocentrisme de portar a terme el seu pla. En aquest sentit, l'enaltiment de l'autonomia personal per sobre de tot fa que salti pels aires -no només el trànsit d'una ciutat- sinó sobretot qualsevol projecte comú o sentit del bé comú.

Re vincular-nos per contra té molt de reflexió i de compromís. Té molt de fer memòria de qui som, i així re apropiem-nos de les pròpies arrels, prioritats, i d'un projecte comú familiar i social.

3. Esdevenir instruments de guariment. Avui, ser testimonis d'esperança, ser portadors d'esperança, significa ser instruments de guariment per a molta gent. Hi ha moltes persones ferides, hi ha molta gent cercant consol, cercant ser escoltada i estimada. Guarir de les ferides fruit de l'abús sexual, espiritual i de poder porta temps perquè afecta a tota la persona, a la seva intel·ligència i voluntat, no només els sentiments i les emocions.²⁵

Si ens poguéssim posar unes ulleres per veure alguns intangibles com la "felicitat", pel carrer probablement veuríem mares de gent decebuda, riuades d'infelicitat.

En la meua feina com a sacerdot i en l'àmbit de l'abús sexual, espiritual i de poder, veig la necessitat urgent d'ajudar les persones i les institucions a sanar, a reparar.

Vivim en una "cultura del descart", de llençar i comprar roba, mobles sense gaire reflexió. És una cultura de "descartar" el que jutgem que ja no serveix. *Reparar* és tot el contrari. Requereix un temps i una dedicació "desproporcionats" a ulls d'avui. Escoltar, cuidar les persones porta molt de temps! Va contra un cert estil de vida pragmàtic i vertiginós actual.

En aquest sentit, la professora Yuriko Saito parla dels valors que hi ha al darrere de l'estètica de "reparar" els objectes, i distingeix una reparació visible i una d'invisible.²⁶

Quan al 1972 un boig hongarès va etzibar 11 cops brutals a la *Pietà* de Michelangelo, destrossant-li el braç, l'ull, el nas i demés, es va plantejar aquest dilema sobre el tipus de restauració. La reparació invisible va ser el que es va decidir. Aquest tipus de reparació privilegia amagar qualsevol tipus de degradació o imperfecció, perquè es considera que una obra d'art està acabada, i com a tal, és inalterablement perfecta!

D'un altra banda, la reparació visible considera que el deteriorament i els defectes fruit del pas del temps no s'han d'amagar. Per exemple, les grapes, els pedaços de roba i les puntades, són exemples de reparacions visibles en peces de roba, ceràmica i demés. Per a aquest art, mostrar la imperfecció és un valor. D'alguna manera, es celebren els defectes o les fractures, com a part de la realitat.²⁷

Sant Josepmaria era molt amic de les grapes (“lañas” en espanyol). Explicava: “¿No us heu fixat en les famílies, quan conserven una peça decorativa de valor i fràgil —un gerro, posem per cas—, com en tenen cura perquè no es trenqui? Fins que arriba un dia que el nen, tot jugant el tira a terra, i aquell record preciós s'esmicola en mil trossos. El disgust és gran, però de seguida ve l'adob; es recompon, s'enganxa amb tot el mirament i, un cop restaurat, a la fi és tan bonic com abans. Però, quan l'objecte és de terrissa o només de terra cuita, generalment n'hi ha prou amb unes grapes de ferro o de qualsevol altre metall, que mantindran els trossos units. I l'atuell, reparat així, cobra un encís original.”²⁸

Sant Josepmaria utilitzava aquest exemple gràfic de les grapes metàl·liques per a la vida espiritual: “Sentir-se fang, adobassat amb grapes, és una font contínua d'alegria; significa que hom es reconeix poca cosa davant de Déu: infant, fill. I, ¿hi ha alegria més gran que la de qui, sabent-se pobre i feble, també se sap fill de Déu?”²⁹ Quan aquestes ferides han estat causades injustament, per l'abús sexual o espiritual, la trencadissa és gran i per tota la vida. Tanmateix, la fe pot ajudar a donar sentit a aquesta fractura.

L'art del *Kintsugi* consisteix a reparar objectes trencats (principalment tasses de te i gerros) evidenciant amb or o plata les juntures de les fractures (barregen l'or o la plata amb la cola). El missatge és molt potent: No cal amagar les ferides o imperfeccions sinó que les mostra revestint-les d'or, tot afirmant que són part de qui som.

El *Kintsugi* no lamenta les ferides i ruptures causades... les re-compon destacant que és una peça única i singular.

En un encontre internacional d'experts a Roma vam fer com a regal una tassa *Kintsugi* per a cada participant. La col·lega que va anar a escollir les tasses, va anar a triar tasses amb les juntures segellades amb plata i amb dues nanses, com evidenciant també aquesta dimensió de comunitat: guarim junts! El fet que es vegin els senyals del mal causat, pot ser un missatge de “mai més”!

4. Esperar és el contrari de témer. Llegim a l'Evangeli l'escena de la tempesta al llac i el temor dels deixebles a naufragar: “—¿Per què teniu por?”

(Mc 4, 35-40) Esperança i por són oposats. Els deixebles temien perquè no esperaven.

L'esperança cristiana no consisteix a esperar que “Déu ens enviï bona sort” o en la sort d'un “joc de loteria”, no! L'esperança cristiana no es basa en els nostres càlculs, sinó en la certesa de les possibilitats de Déu: ens ensenya a reconèixer la lògica de Déu, a cercar i triar les possibilitats de Déu, sintonitzant amb la paràbola dels talents.

Així doncs, esperar no és només creure en Déu, sinó creure i estar certs que ens estima i desitja el nostre bé... És la certesa que «Déu camina amb mi», que m'està estimant en aquest precís moment.

Joseph Ratzinger en el llibre-entrevista *La sal de la terra* amb Peter Seewald deia que si contemplem el món només empíricament, podríem dir que el món està molt malament... i que el poder que triomfa és el del mal. Què vol dir esperar, en un context així? L'esperança cristiana és una utopia? És viure a un altre món? El Papa responia a aquest interrogant dient: “Esperar amb esperit cristià vol dir conèixer l'existència del mal, i fer-hi front amb confiança. Perquè la fe es basa, fonamentalment, a saber-nos estimats per Déu, i això significa, no només una resposta afirmativa sobre Déu, sinó també sobre la Creació, i les criatures, sobretot els homes, on procurem veure la imatge de Déu.”³⁰

5. L'esperança que portem, no defrauda (“*Spes non confundit*” Rom 5,5)

La vida és sovint un desert, en el qual és difícil caminar si no hi ha Déu. L'esperança cristiana no decep perquè esperem en Algú (Déu) que no decep. Per aquest motiu, la nostra vocació té molt de testimoniar una esperança que no defrauda.

Créixer en esperança, deia sant Josepmaria, és suplicar al Senyor que acreixi la seva caritat en nosaltres, perquè “només es confia de debò en allò que s'estima amb totes les forces.”³¹ Si ho penses és molt bonic: L'Esperança és el desig de Déu posat per Ell en mi, que va actuant.

Per tant, com dèiem a l'inici, l'esperança no és gens passiva; l'esperança ens porta a l'acció, a lluitar. D'aquesta manera, *recomençar* és un gran acte d'esperança! És una reacció de cercar Déu aquí i ara. Per contra, lamentar-se és fugir. La queixa i la negativitat són un gran inhibidor de l'esperança. Un veritable fre.

En aquest moment històric de l'Església, Papa Francesc ens crida a posar-nos en modalitat apostòlica i missionera, no mirant enrere amb anhels nostàlgics de temps passats que no tornaran³², sinó decididament en sortida.³³

A cada un de nosaltres ens toca edificar, sembrar en l'avui providencial i profètic de la història de la humanitat, i de l'Església a Catalunya, amb l'esperança que “es compleixi la beata esperança”, com repetim cada dia a l'embolisme del Parenostre, que es complirà quan el Senyor tornarà.

¹ Pontificia Universitat de la Santa Creu, Roma

² Text corresponent a la conferència pronunciada a les 60es Jornades de Qüestions Pastorals de Castelldeusa (27 i 28 de gener de 2025) a Barcelona.

³ Fins al 2018 Devumi era una companyia dedicada a vendre popularitat a les xarxes socials (principalment a Twitter, Ven, LinkedIn, YouTube, Pinterest and SoundCloud) per mitjà de la venda de seguidors, likes, visualitzacions, subscriptors a Youtube, etc. que augmentaven artificialment l'audiència a les xarxes d'una persona o entitat. A més de la creació de milions d'usuaris falsos, Devumi gestionava prop de 3,5 milions de comptes ficticis automatitzats, amb els quals podia fer créixer la visibilitat i la influència a xarxes. És sabut que l'augment de popularitat afavoreix que els algoritmes donin major visibilitat a aquella persona com a leader o opinion maker. Devumi va rebre moltes denúncies davant la *Federal Trade Commission* (FTC). A Octubre de 2019 la FTC va prohibir la seva activitat i una multa de 2,5 milions de dòlars per competència deslleial. Aquest cas va obligar les principals xarxes socials (X-Twitter, Instagram, YouTube, Facebook) a fer campanyes de “verificació” i purga de falsos usuaris. Tot i que Devumi ha desaparegut, encara hi ha llocs per comprar influència a les xarxes socials, de manera que no està clar fins a quin punt ha estat dissuasiva l'acció de la FTC en el gran negoci digital.

⁴ Cfr. T. Halík, *Touch the Wounds. On Suffering, Trust & Transformation*, Notre Dame (IN): University of Notre Dame Press, 2023, p. 84.

⁵ Edelman Trust Barometer 2025, <https://www.edelman.com/trust/2025/trust-barometer>.

⁶ The Catholic Project, “Well-being, Trust, and Policy in a Time of Crisis: Highlights from the National Study of Catholic Priests,” Octubre 2022. <https://catholicproject.catholic.edu/wp-content/uploads/2022/10/Catholic-Project-Final.pdf>.

⁷ Cfr. Lumen Gentium, cap 2.

⁸ H. de Lubac, *Paradosso e mistero della Chiesa*. Milano: Jaca Book, (1967) 1979.

⁹ M. Carroggio, “Church communication in the face of vulnerability: a theoretical framework and practical application for information management in cases of the abuse of minors”, in *Church, Communication and Culture*, 6:1 (2021), 62.

¹⁰ Cfr. J. Ratzinger, *Il nuovo Popolo di Dio*, Brescia: Queriniana, 1992, p. 281.

¹¹ Cfr. José M^a La Porte (a cura di), *Introduzione alla comunicazione istituzionale della Chiesa*, Roma: EDUSC, 2009; Diego Contreras (a cura di), *Chiesa e Comunicazione: metodi, valori, professionalità*, Città del Vaticano: LEV, 1998; Juan Manuel Mora, Diego Contreras, Marc Carroggio, *Direzione strategica della comunicazione nella Chiesa*, Roma: EDUSC, 2007; Daniel Arasa, Jorge Milán (a cura di), *Comunicazione della Chiesa e cultura della controversia*, Roma: ESC, 2010; Alfonso Bailly-Bailliere, Jorge Milán (a cura di), *Comunicazione della Chiesa: Volti, Persone, Storie*, Roma: ESC, 2014.

¹² El negoci de la popularitat que va explotar Devumi (fins al 2018) no ha desaparegut, tot i que la companyia s'ha dissolt. Hi ha un mercat per comprar influència a les xarxes socials que va mutant a mesura que es fan controls: SocialWick, Buzzoid, Media Mister, Twicsy, Viralvoom. La FTC segueix perseguint aquest fenomen actualment: <https://www.theverge.com/2024/8/14/24220536/ftc-fake->

review-rule-ai-generated?utm_source=chatgpt.com,
https://www.businessinsider.com/influencers-and-brands-ftc-says-you-cant-buy-fake-followers-2024-8?utm_source=chatgpt.com.

¹³ Cfr. D. Coutu, *Resiliencia*, Boston: Harvard Business Review, 2019, pàg. 22.

¹⁴ Cfr. G. Gili, E. Mangone, *Speranza: Passione del possibile*, Milano: Vita e Pensiero, 2025, pàg. 45ss.

¹⁵ Benet XVI, *Spe Salvi*, núm. 31.

¹⁶ G. Gili, E. Mangone, *Speranza: Passione del possibile*, cit., pàg. 40, 47.

¹⁷ Cfr. T. Halík, *Touch the Wounds*, cit., pàg. 103.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid., pàg. 104.

²⁰ Cfr. Scott Hann, *Un Padre che mantiene le promesse*, Edizioni Ares, 2021.

²¹ Cfr. T. Halík, *Touch the Wounds*, cit., pàg. 99.

²² Sant Ambrosi, *Discorsi e scritti milanesi*, vol. II: 1954-1963, pp. 2462-2463: “fulget Ecclesia non suo sed Christi lumine”.

²³ Cfr. Francesc, Homilia, 6 de gener de 2016.

²⁴ Cfr. J. Miró i Ardèvol, *La sociedad desvinculada. La necesidad de un nuevo comienzo*, Toledo: Ediciones Trébedes, 2023, pàg. 102 ss.

²⁵ Cfr. T. Halík, *Touch the Wounds*, cit., pàg. 85.

²⁶ Cfr. Y. Saito, *Aesthetics of Care*, London: Bloomsbury, 2022, pàg. 147ss.

²⁷ Ibid. 154-155.

²⁸ J. Escrivà, *Amics de Déu*, núm. 95.

²⁹ Ibid., núm.108.

³⁰ J. Ratzinger, *La sal de la tierra*, Madrid: Palabra, 2005, pàg. 58. La traducció és pròpia.

³¹ J. Escrivà, *Amics de Déu*, núm. 220.

³² Cfr. J. P. Shea, *From Christendom to Apostolic Mission. Pastoral Strategies for an Apostolic Age*, University of Mary Press, 2020.

³³ Cfr. Papa Francesc, *Evangelii gaudium*.